

Tieteen arvopohjasta

Helsingin Sanomien jutussa 9.1.2019 pohdin yhdessä emerituskansleri Risto Ihamuotilan ja tutkijatohdori Johanna Vuorelman kanssa, miten tutkijoiden tulisi vastata valetietoon. Nyt *Tieteessä tapahtuu* -lehden numerossa 1/2019 tietokirjailija Mai Allo kirjoittaa meistä seuraavasti: ”He väittävät sekä vihjauksin että suorasanaisesti tieteen vihollisen piileksivän lähinnä uusissa oikeistopopulistisiksi nimetyissä puolueissa ja konservatiivisissa piireissä, Suomen tapauksessa nimenomaan perussuomalaisissa.”

Akateemiset piirit edustavat Allon mielestään ”vasemmistovihreyttä ja liberaaleja arvoja”. Hän tietää lisäksi, että ”Kaikki, mitä kampuksilta asian tuntijalausuntoina tarjotaan, ei ole puhdasta faktaa saati empiirisesti todennettua tietoa”.

Tässä viimeisimmässä lauseessa kiteytyy yleinen mutta naiivi tiedekäsitys. Jokainen tutkija tietää, ettei ole olemassa ”puhtaita faktoja”. Kaikki niin sanotut tieteelliset tosiseikat vaativat kontekstin ja ovat olemassa suhteessa toisiinsa. Tämä pätee erityisesti ihmis- ja yhteiskuntatieteissä mutta myös luonnontieteissä. Tieteelliset tosiseikat muodostavat aina eräänlaisen verkoston.

Kaikki maailmaa koskevat tosiseikat ovat jollakin tavoin empiirisesti todennettuja. Ei siis ole olemassa erikseen, kuten Allo tuntuu kuvittelevan 1) faktoja ja 2) empiirisesti todennettua tietoa.

Oman näkemykseni mukaan Allon edustama virheellinen tiedekäsitys on merkittävässä roolissa silloin, kun esimerkiksi ilmastoskeptikko poimii ”faktoja” uskomustensa tueksi. Itse haluaisinkin opettaa suurelle yleisölle ”faktojen” sijasta sitä, miten tieteellisiin tosiseikkoihin päästään. Tiede on prosessi, ei faktojen luettelo.

En *Helsingin Sanomien* jutussa millään tavoin vihjannut tieteen vihollisten pesiytyneen juuri Perussuomalaisiin. Viittasin kyllä Laura Huhtasaaren antaessani ymmärtää, etten haluaisi kreationistia Suomen presidentiksi.

Allo esittää esimerkkinä, etteivät ”feministisen ideologian” kannattajat ponnista sen tukevammalta tietopohjalta kuin kreationistitkaan. Mutta kreationismi ei ponnista miltään tietopohjalta – se on sokeaa uskoa. En voi kuvitella, että maapallolla olisi yhtään kreationistia, joka ei samalla olisi hyvin uskonnollinen.

Itse en tiedä, mitä ”feministinen ideologia” on, mutta se lienee jotakin, jonka ihmiset ovat laatineet. Sellaisena sillä voi olla perusteensa tai sitten ei. Sen päättävät kriittinen, analyttinen keskustelu ja havainnot. Tämä on tieteen metodi. Kreationisti sen sijaan julistaa transsendenttistä, jumalallista *a priori* -totuutta.

Humen giljottiinin mukaan arvoja ei voi johdattaa havainnoista. Mutta tieteen metodi on kaikkien luotettavien havaintojen edellytys, ja siihen sitoutuminen on jo itsessään arvo. Tämän arvon jakavat kaikki rehelliset tutkijat puoluekannasta riippumatta.

Osa Suomen presidentin arvoista voi puolestani aivan hyvin nojata kristillisyyteen. Sen sijaan olisi järkyttävää, jos hänen luonnontieteelliset käsityksensä perustuisivat Raamattuun. Tämä kertoisi hänen hylänneen tieteen arvopohjan ja purjehtivan samassa veneessä kreationististen äärimuslimien kanssa.

KARI ENQVIST

Kirjoittaja on kosmologi.